

**Sámiid duohtavuotta- ja soabadankomišuvdna
Sämmilij tuotâvuotâ- já sovâdâttâmkomissio
Sä'mmlai tuõttvuõtt- da suâvâdвуõttkomissio
Saamelaisten totuus- ja sovintokomissio
Sannings- och försoningskommission för samer
Sámi Truth and Reconciliation Commission in Finland**

Komission loppuraportti ympäristöjärjestöjen näkökulmasta

9.3.2026 Ulla Aikio-Puoskari

Komissio

- Puheenjohtaja **Hannele Pokka**, varapuheenjohtaja **Heikki Paltto**
- Muut komissaarit **Kari Mäkinen**, **Irja Jefremoff** ja **Anni-Siiri Länsman**
- Pääsihteerit 2023-25 **Ulla Aikio-Puoskari**
- Sihteeristön suunnittelijat **Inari Alanko**, **Aslak Uula Länsman**, **Mervi Semenoff**, **Heli Aikio** ja **Mira Pohjanrinne**

Mandaatista

”Totuus- ja sovintoprosessin tarkoituksena on tunnistaa ja arvioida historiallista ja nykyistä syrjintää, mukaan lukien valtion sulauttamispolitiikkaa, sekä oikeuksien loukkauksia, selvittää miten nämä vaikuttavat saamelaisiin ja heidän yhteisöönsä nykyisessä tilanteessa ja ehdottaa, miten voitaisiin edistää yhteyttä saamelaisten ja Suomen valtion välillä sekä saamelaisten keskuudessa.

Totuus- ja sovintoprosessin pyrkimyksenä on lisätä tietoisuutta saamelaisista Suomen alkuperäiskansana. Tarkoituksena on myös, että totuus- ja sovintoprosessin tuloksena Suomen valtio kantaa vastuuta ja yhdessä saamelaiskäräjien, kolttien kyläkokouksen ja muiden saamelaistoimijoiden kanssa vahvistaa saamelaisten oikeuksien toteutumista Suomessa.”

Totuus- ja sovintokomission mandaatti 3.2. Toimeksianto

Komission työstä

- Totuus- ja sovintokomissio oli äärimmäinen toimenpide. Aloite Saamelaiskäräjiltä.
- Kuulemisia lähes 400
- Erillisselvityksiä julkaistu 25
- Komission mandaatti päättyi 31.12.2025
- Arkistointi Kansallisarkiston Saamelaisarkistoon valmis helmikuun 2026 loppuun mennessä.
- Komission ehdotusten toimeenpano on ylivaalikautinen tehtävä, johon tarvitaan puoluerajat ylittävää yhteistyötä.

Loppuraportista

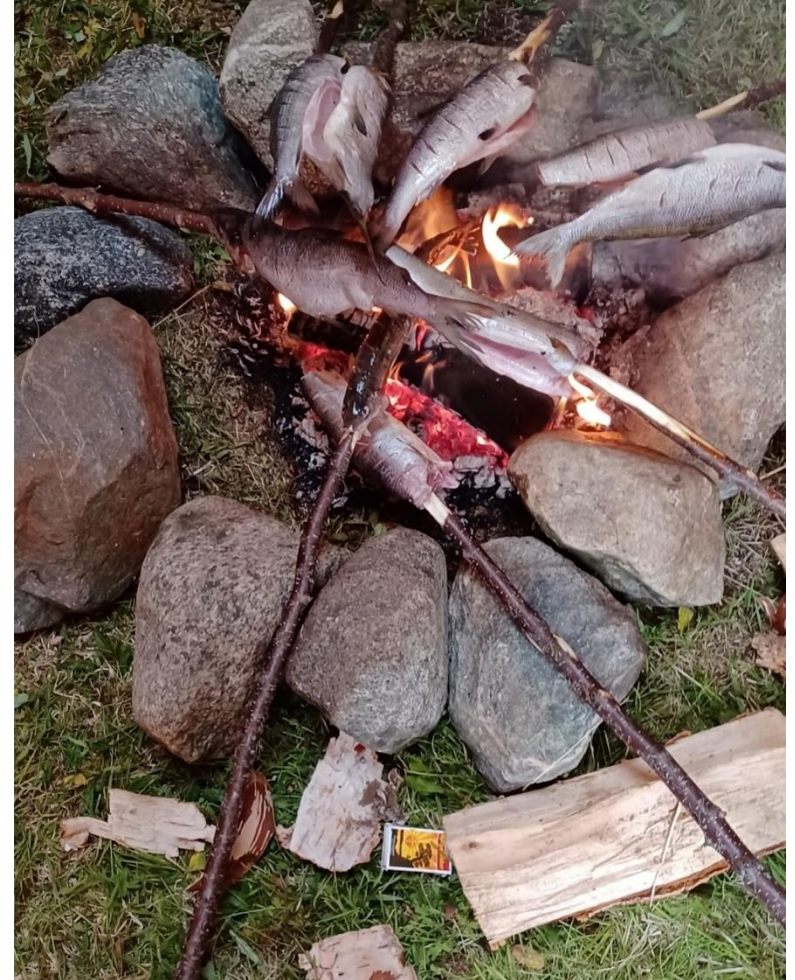
- **Loppuraportti kaksiosainen:**
- "Haluan että kansani elämä paranee", Komission loppuraportti OSA I
 - Sisältää 68 konkreettista ehdotusta komissiolta
- "Kyllä se on yhtä taistelua" Saamelaisten totuus- ja sovintokomission loppuraportti OSA II, kuulemiset

Komission ehdotusten teemat

1. Saamen kansa Suomen valtion hallinnossa
2. Saamelaisten elintilan ja elinympäristön turvaaminen
3. Perinteisten elinkeinojen turvaaminen
 - 3.1. Poronhoito
 - 3.2. Kalastusoikeudet
4. Muun saamelaisen kulttuurin turvaaminen
5. Saamelaisten sote-palveluiden kehittäminen
6. Kielen ja koulutuksen vahvistaminen
7. Tutkimustarpeet
8. Kirkot
9. Väestösuhteet

Poimintoja

- Uuden saamelaiskäräjälain ja siihen sisältyvän yhteistoiminta- ja neuvotteluvollisuuden periaatteet tulee sisällyttää kaikkeen lainsäädäntöön, viranomais määräyksiin ja -toimiin, jotka voivat vaikuttaa saamelaisiin. Lait tulee yhteensovittaa kansainvälisessä alkuperäiskansaoikeudessa hyväksytyn FPIC-periaatteen (vapaaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaate) kanssa.

Saamelainen elinympäristö

- Maa- ja metsätalousministeriön tulee laatia yhdessä saamelaisen ilmastoneuvoston kanssa tutkittuun ja perinteiseen tietoon perustuva **ilmastonmuutokseen sopeutumishjelma**.
- Valtion tulee perustaa saamelainen **elinkeino- ja ilmastorahasto** saamelaiskäräjien yhteyteen. Rahaston avulla voidaan tukea saamelaisten perinteisten elinkeinojen ilmastotoimia ja kannattavuutta.

Saamelaisalueen metsät

- Saamelaisten kotiseutualueen jäljellä olevat valtion vanhat metsät tulee suojella hakkuilta.
- Metsähallituksen tulee korvata metsätaloustoimien jo aiheuttama vahinko saamelaisille poronhoitajille.

Saamelainen poronhoito

- Saamelaisesta poronhoidosta tulee säätää omalla lailla ja luoda saamelaista poronhoitoa varten oma hallinto.
- Poromerkkien myöntämistä koskevat säännökset tulee muuttaa saamelaisaluetta koskevien merkkien osalta siten, että saamelaisten itsemääräämisoikeus toteutuu.
- Porotuhojen arviointi ja porotuholain mukaiset korvaukset tulee hoitaa oikea-aikaisesti ja viivyttelämättä.

Kalastus, nautinnat

- Kiinteistörekisteriin kuulumattomat ja maanomistuksesta riippumattomat saamelaisten ylimuistoiset nautintaoikeudet tulee selvittää.
- Valtion tulee tunnustaa kalastuslainsäädännössä saamelaisten kalastusoikeudet saamelaisten kotiseutualueella.
- Valtion tulee turvata saamelaisille oikeus osallistua saamelaisten kotiseutualueen kalastusta koskevaan päätöksentekoon.
- Inarinsaamelaisille tulee taata mahdollisuudet vaikuttaa perinteisten asuinalueidensa elinympäristön ja elinkeinojen kehittämiseen.
- Valtion tulee panostaa kalatalouden koulutukseen ja tutkimukseen saamelaisten kotiseutualueella.

Tenon kalastus

- Tenojoen kalastussäännöstä Suomen ja Norjan välillä neuvoteltaessa ennakkoehdoksi tulee asettaa Tenojokilaakson saamelaisen lohenkalastuskulttuurin suojaaminen, elinvoimaisuus ja tuleville sukupolville siirtäminen.
- Saamelaisten lohenkalastajien perinnetieto on otettava tasavertaisesti huomioon tutkimustiedon rinnalla.
- Tenojoen jokisaamelaisille kalastusoikeuden haltijoille tulee turvata todellinen mahdollisuus osallistua kalastusneuvotteluihin ja niiden lopputulokseen.
- Saamelaiset kalastusoikeuksien haltijat perillisineen tulee tunnustaa omaksi kalastajaryhmäkseen asuinpaikasta riippumatta Tenojoen vesistössä.
- Tenon lohenkalastuksen vuonna 2021 alkaneet täyskiellot tulee korvata saamelaisille kalastusoikeuden omistajille ja Utsjoen kunnalle.

Tutkimus- ja selvitystarpeita

* Suomen Akatemiaan saamen tutkimuksen toimikunta

* Lisää rahoitusta Oulun ja Lapin yliopistojen saamen opetuksen vastuualueille

Sekä raportissa että erillisselvityksissä nostetaan esille asioita, joista tarvitaan lisää tutkittua tietoa ja selvityksiä.

Tällaisia asioita ovat mm. Inarijärven säännöstelykorvaukset, Inarijärven kalaston tila, kolttasaamelaisten oikeuksien menetykset Petsamossa, 'kolttasaamelaisten tilojen siirtyminen ulkopuoliseen omistukseen.

Ei rasismille

- Valtiovallan tulee kaikin toimin torjua saamelaisiin kohdistuvaa rasismia ja lisätä tietoa ja ymmärrystä alkuperäiskansa saamelaisista kaikessa hallinnossa, viranomaistoiminnassa ja koulutuksessa.

Giitu – Takkâ – Spä'sseb – Kiitos!

- Komission nettisivu: www.sdtsk.fi
 - Linkit dokumenttifilmeihin, digitaaliseen valokuvanäyttelyyn, raportteihin, erillisselvityksiin ja muihin oleellisiin materiaaleihin.
- Saamelainen psykososiaalisen tuen yksikkö: www.uvja.fi

